

**Valeriia Kornivska, Doctor of Economic Sciences,
Senior Research Fellow of the Department of Economic Theory
State Organization "Institute for Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine"**
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-296-8-3>

CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCIES: CONFLICTING EFFECTS OF IMPLEMENTATION

ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: СУПЕРЕЧЛИВИ ЕФЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Головне завдання, що ставлять перед собою розробники цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ), є формування у повній мірі регульованого національного фінансово-інституційного простору в епоху цифрових трансформацій.

Факторами, що впливають на активний пошук у сфері впровадження цифрових валют центральних банків, є: глибинні трансформації, спрямовані на створення безготівкового суспільства; розвиток тенденцій поповнення глобального фінансового простору новими засобами платежу у форматі криптовалют (зростаючий інтерес до приватних цифрових активів свідчить про потенційну конкуренцію фінансових операторів з центральними банками в їхній ролі єдиного постачальника засобів платежу).

Відправною точкою впровадження цифрової валюти центрального банку є розробка її дизайну для зростання фінансової інклюзії, – з неї все починається, і саме вона дає підґрунтя для монетарної і фінансової керованості.

Для досягнення поставлених цілей: здійснюється аналіз існуючого платіжного ландшафту (як, для яких цілей різні професійні, вікові (та ін.) категорії населення використовують готівку, карткові платежі, мобільні застосунки, криптовалюту); аналізуються механізми формування інфраструктури для забезпечення найбільш ефективних шляхів впровадження ЦВЦБ; розробляється дизайн; визначаються механізми взаємодії держави та ринкових суб'єктів в процесі впровадження ЦВЦБ; проводяться польові дослідження.

Водночас слід приймати до уваги, що пошук відповідей на запитання щодо використання ЦВЦБ для формування керованого, інклюзивного, прозорого, ефективного фінансово-інституційного простору як істотну складову має включати аналіз довіри на кожному етапі розробки ЦВЦБ:

до існуючого політичного та монетарного режиму в країні, до дій монетарних органів, до національної грошової одиниці, до існуючих фінансових посередників та викорис-таних платіжних засобів.

Небагатий і складний досвід введення ЦВЦБ демонструє, що у випадку відсутності достатнього рівня довіри спостерігаються суперечливі ефекти: впровадження цифрової валюти значно дестабілізувало фінансово-економічне та соціальне становище у Нігерії.

Цифрову валюту Центрального банку Нігерії «eNaira» офіційно було введено у жовтні 2021 року. В монетарній історії це був другий випадок – після Багамських островів. Введення eNaira з самого початку зустріло негативну реакцію практично всіх ринкових суб'єктів країни, і вже у жовтні 2021 року стало зрозуміло, що більшість (99,5%) нігерійців відмовилися використовувати ЦВЦБ і віддали перевагу готівці. При цьому 50% нігерійців використовували криптовалюту. Постійне знецінення найри призвело до того, що більшість нігерійців звернулися до криптовалют, навіть незважаючи на заборону центрального банку щодо операцій з ними. Відповідно до даних біржі Paxful у Нігерії постійно зростає використання стейблкоїнів (Tether/USDT). У червні 2022 року середньомісячні обсяги торгів зросли в десять разів, до 25 млн дол США. Обсяги торгів за перше півріччя 2022 року становили майже 400 млн дол США порівняно з 760 млн дол США за 2021 рік (і це тільки на Paxful).

Для стимулювання громадян використовувати його цифрову валюту у січні 2023 року Центральний банк Нігерії обмежив зняття готівки. Головною ціллю нігерійського центробанку було поступове виведення готівки із обігу. Кульмінацією цієї політики стала істотна нестача готівки для здійснення економічної діяльності, що викликало гнів громадян і збурення, що тривають з лютого 2023 року.

Досвід Нігерії доводить, що цифрову валюту центрального банку можливо впроваджувати лише за високого рівня довіри до національної валюти, здійснюваної центробанком монетарної політики та низького рівня інфляції. Переведенню національної валюти в цифрову форму має передувати ефективна монетарна політика, спрямована на підвищення надійності національної грошової одиниці. Довіра до дій уряду та центробанку є головним фактором при здійсненні реформ в умовах нестабільності; при цьому фінансове та регуляторне стимулювання для зростання привабливості використанні ЦВЦБ (знижки, послаблення ідентифікаційних вимог для користувачів) не грають очікуваної ролі. Будь-які рестрикційні заходи в умовах економічної, політичної, фінансової нестабільності призводять до протилежних, вкрай негативних результатів для керованості монетарного простору. В умовах демонетизаційних заходів за широкого розповсюдження операцій з

криптовалютами останні стають вимушеною альтернативою в платіжному просторі. Впровадження цифрової валюти центрального банку має відбуватися тільки в умовах наявності нецифрових (готівкових) платіжних альтернатив. Оскільки це революційний проєкт, розрахований на довгострокову перспективу, тому впровадження має бути поступовим, дружнім до кінцевого користувача, спрямованим на захист всіх верств населення.

Приймаючи рішення щодо активізації стратегії на шляху впровадження цифрової валюти центрального банку слід усвідомлювати, що незважаючи на високий рівень активності, більшість ініціатив сьогодні залишаються на початкових стадіях реалізації ідеї. При цьому дослідженню доцільності, етапів і механізмів впровадження ЦВЦБ має передувати всебічний постійний моніторинг платіжного ландшафту за прикладом досліджень ЄЦБ та рівня інституційної довіри у суспільстві. Моніторинг інституційної довіри має проводитися за такими напрямками: довіра до держави; довіра до НБУ та його політики; довіра до Уряду та його політики; довіра до існуючих фінансових посередників; довіра до платформ; довіра до національної валюти; довіра до іноземної валюти; довіра до безготівкових розрахунків; довіра до криптовалюти; довіра щодо конфіденційності в управлінні даними користувача.